

Начало>Предприемане на съдебни действия>Къде и как>Правото на коя страна се прилага?
Правото на коя страна се прилага?

Чехия

1 Източници на действащите норми

1.1 Национални правни норми

Що се отнася до съгласителните норми, основният национален нормативен акт е Закон № 91/2012 относно международното частно право.

1.2 Многостранни международни конвенции

1.2.1 Подбор от важни многостранни международни конвенции, уреждащи приложимото право:

1.2.1.1 Пряко приложими

Варшавска конвенция за уеднаквяване на някои правила при международния въздушен превоз, Варшава, 1929 г.

Конвенция за договора за международен автомобилен превоз на стоки (CMR), 1956 г.

Гуадалахарска конвенция за уеднаквяване на някои правила при международния въздушен превоз, извършван от лице, различно от превозвача по договора, 1961 г.

Виенска конвенция за гражданска отговорност за ядрена вреда, 1963 г.

Хагска конвенция за приложимото право при пътнотранспортни произшествия, 1971 г.

Конвенция за договора за международен автомобилен превоз на пътници и багажи (CVR), 1973 г.

Конвенция относно предписания в областта на международната продажба на стоки, 1974 г.

Конвенция на Организацията на обединените нации за морски превоз на товари, 1978 г.

Конвенция на Организацията на обединените нации относно договорите за международна продажба на стоки, Виена, 1980 г.

Конвенция за международни железопътни превози (COTIF), 1980 г.

Конвенция за уеднаквяване на някои правила за международния въздушен превоз, Монреал, 1999 г.

1.2.2.2 Съгласителни норми

Конвенция за компетентността, приложимото право, признаването, изпълнението и сътрудничеството във връзка с родителската отговорност и мерките за закрила на децата, Хага, 1996 г.

Хагска конвенция за международната защита на пълнолетни лица, 2000 г.

Хагски протокол за приложимото право към задълженията за издръжка, 2007 г. (страна по него е ЕС като цяло)

1.3 Основни двустранни конвенции

1.3.1 Подбор от важни двустранни международни конвенции, уреждащи приложимото право:

Договор между Чехословашката република и Народна република Албания за правна помощ по граждански, семейни и наказателни дела, 1959 г.

Договор между Чехословашката социалистическа република и Социалистическа федеративна република Югославия за уреждането на правни отношения по граждански, семейни и наказателни дела, 1964 г. (прилага се към всички държави — правоприменици на бивша Югославия).

Договор между Народна република България и Чехословашката социалистическа република и за правна помощ и уреждане на отношения по граждански, семейни и наказателни дела, 1976 г.

Договор между Чехословашката социалистическа република и Народна република Монголия за предоставянето на правна помощ и за правните отношения по граждански, семейни и наказателни дела, 1976 г.

Договор между Чехословашката социалистическа република и Република Куба за взаимна правна помощ по граждански, семейни и наказателни дела, 1980 г.

Договор между Чехословашката социалистическа република и Съюза на съветските социалистически републики за правна помощ и правни отношения по граждански, семейни и наказателни дела, 1982 г. (прилага се към Руската федерация и много други държави — правоприменици на бившия СССР).

Договор между Чехословашката социалистическа република и Социалистическа република Виетнам за правна помощ по граждански и наказателни дела, 1982 г.

Договор между Чехословашката социалистическа република и Народна република Полша за правна помощ и уреждане на правни отношения по граждански, семейни, трудови и наказателни дела, 1987 г.

Договор между Чехословашката социалистическа република и Народна република Унгария за правна помощ и уреждане на правни отношения по граждански, семейни и наказателни дела, 1989 г.

Договор между Чешката република и Румъния за правна помощ по граждански дела, 1994 г.

Договор между Чешката република и Украйна за правна помощ по граждански дела, 2001 г.

Договор между Чешката република и Република Узбекистан за правна помощ и правни отношения по граждански и наказателни дела, 2002 г.

2 Прилагане на съгласителни норми

2.1 Задължение на съдията да прилага служебно съгласителните норми

Този въпрос се урежда от член 23 от Закона относно международното частно право.

Съдът прилага чуждото право служебно. Правото се прилага по същия начин, както в държавата, в която е в сила. Разпоредбите на прилаганото право са разпоредбите, които ще се прилагат за решение по делото в държавата, в която правото е в сила, независимо от систематичното им място или публичноправния им характер, при условие че не противоречат на разпоредбите на чешкото право, които трябва да се прилагат.

Съдът определя служебно коя част от чуждото право да се прилага. Съдът или публичният орган, който взема решения по случаи, уредени от въпросното право, предприема всички необходими мерки за определяне на въпросното право.

2.2 Препращане

Общата уредба на този въпрос се намира в член 21 от Закона относно международното частно право.

Препращането се приема, освен в областта на договорното и трудово право. Когато приложимото право е избрано от страните, съгласителните разпоредби могат да бъдат взети предвид само когато това произтича от споразумението между страните.

2.3 Промяна на критерия за определяне на приложимото право (привръзка)

Обикновено преценката относно даден критерий се прави към момента на преценка на дадено правно релевантно обстоятелство. Разбира се, даден въпрос може да се урежда в определени моменти от специфични стълкновителни норми — вж. например нормите относно вещните права в точка 3.8.

2.4 Изключения от обичайното прилагане на стълкновителни норми

Общата уредба на този въпрос се намира в член 24 от Закона относно международното частно право (известен като „клауза за дерогация“). Правото, което следва да се прилага съгласно Закона относно международното частно право, не трябва да се прилага при напълно изключителни обстоятелства, когато след подходящо разумно разглеждане на всички обстоятелства по делото, и по-специално обосноваването очаквания на страните относно прилагането на друго право, може да се окаже непропорционално и да противоречи на разумното и справедливо уреждане на отношенията между страните. Съгласно тези условия и когато не са засегнати правата на други лица, правото, което следва да се прилага, е това, което отразява такова уреждане.

2.5 Доказване на чуждестранен закон

Този въпрос се урежда от член 23 от Закона относно международното частно право.

Съдът определя служебно коя част от чуждото право да се прилага. Съдът или публичният орган, който взема решения по случаи, уредени от въпросното право, предприема всички необходими мерки за определяне на въпросното право.

Ако съдът или публичният орган, който постановява решение по случаи, уредени от въпросното право, не е запознат със съдържанието на чуждото право, той може да поиска становището на Министерството на правосъдието, за да го определи.

Когато чуждото право не може да се определи в рамките на разумен срок или когато такова определяне е невъзможно, се прилага чешкото право.

3 Стълкновителни норми

3.1 Договорни задължения и правни действия

Договорните задължения се уреждат от член 87 и член 89 от Закона относно международното частно право. Приложението на тези членове е ограничено до тези договорни задължения или до техни аспекти, които не попадат в обхвата на законодателството на ЕС или на международни договори, освен ако това законодателство или тези договори допускат приложението на този закон. Ето защо тези членове представляват субсидиарни разпоредби.

Договорите се уреждат от правото на държавата, с която договорът е най-тесно свързан, освен ако страните не са избрали приложимото право.

Изборът на право трябва да бъде направен изрично или трябва да следва недвусмислено от разпоредбите на договорите или от обстоятелствата по делото.

Застрахователни договори се уреждат от правото на държавата, в която е обичайното местопребиваване на титуляра на полицата. Страните могат да избират приложимото право за застрахователен договор.

В случай на застрахователни споразумения, които се уреждат от Регламент „Рим I“, Законът използва възможността, която се предоставя на държавите членки по член 7, параграф 3 от този регламент, позволяващ на страните да избират приложимото право до степен, позволена от регламента.

Правоотношения, възникнали от едностранни правни сделки, се уреждат, съгласно член 90 от Закона, от правото на държавата, в която е обичайното местопребиваване или седалището на страната, която извършва едностранната правна сделка, към момента на извършване на едностранната правна сделка, освен ако е избрано друго приложимо право.

3.2 Извъндоговорни задължения

В член 101 от Закона относно международното частно право е установена, главно във връзка с обхвата на Регламент „Рим II“, стълкновителна норма само за извъндоговорните задължения, произтичащи от нарушаване на частни права и права, свързани с личността, включително клеветата.

Тези задължения се уреждат от правото на държавата, в която настъпва нарушението. Увредената страна може обаче да избере да се прилага правото на държавата, в която а) е обичайното местопребиваване или седалището на увредената страна, б) е обичайното местопребиваване или седалището на субекта, извършил нарушението, или в) нарушението е породило последици, при условие че извършителят на нарушението е могъл да ги предвиди.

Правните норми, уреждащи извъндоговорната отговорност, са уеднаквени и в редица споменати по-горе международни транспортни споразумения (виж параграф 1.2.1).

3.3 Правно положение на субекта и негови аспекти, свързани с гражданското състояние (име, местопребиваване, правоспособност и дееспособност)

Този въпрос се урежда от член 29 от Закона относно международното частно право.

Освен ако в закона е предвидено друго, правосубектността и правоспособността се уреждат от правото на държавата, в която е обичайното местопребиваване на лицето. Освен ако в закона е предвидено друго, достатъчно е физическото лице, извършващо правно действие, да е правоспособно да извърши действието съгласно закона, който е приложим на мястото, където физическото лице извършва това действие.

Приложимото право спрямо имената на физическите лица се определя съобразно гражданството на въпросното лице. Лицето обаче може да избере да се прилага правото на държавата, в която е обичайното му местопребиваване. Когато дадено лице има повече от едно гражданство, се прилага процедурата, предвидена в член 28 от Закона за международното частно право.

Личният статут на физическите лица също е регламентиран в няколко от двустранните споразумения за правна помощ, с които Чехия е обвързана. Стълкновителните норми в тези споразумения обикновено се основават на критерия за гражданство и имат предимство пред нормите, установени в Закона относно международното частно право.

3.4 Установяване на произход, в т.ч. осиновяване

3.4.1 Установяване на произход

Установяването и оспорването на произход се урежда от член 54 от Закона относно международното частно право. То се подчинява на правото на държавата, чийто гражданин е детето по рождение; когато детето придобива повече от едно гражданство по рождение, се прилага чешкото право.

Правото на държавата, в която е обичайното местопребиваване на майката на детето към момента на раждането, се прилага, когато това е в интерес на детето. Когато обичайното местопребиваване на детето е в Чешката република и когато това е в интерес на детето, установяването или оспорването на произхода се подчинява на чешкото право. Произходът може да бъде установен в съответствие с правото на държавата, в която е направена декларацията за произход. Когато произходът се оспорва в друга държава в съдебна или извънсъдебна процедура в съответствие с правото на тази държава и произходът се установява по отношение на друго лице, това ще е достатъчно да се установи произход по отношение на това лице.

Приложимото право към отношенията между родители и деца при въпроси, свързани с издръжка, се определя в съответствие с член 15 от Наредбата относно задълженията, свързани с Хагския протокол за приложимото право към задълженията за издръжка (2007 г.). В други случаи,

включващи родителски права и задължения и мерки за закрила на личността или собствеността на дете, приложимото право се определя в съответствие с Хагската конвенция за компетентността, приложимото право, признаването, изпълнението и сътрудничеството във връзка с родителската отговорност и мерките за закрила на децата (1996 г.).

3.4.2 Осиновяване

Този въпрос се урежда от член 61 и член 62 от Закона относно международното частно право.

За осиновяване е необходимо да са изпълнени условията, определени съгласно правото на държавата, чийто гражданин е осиновеното лице, и на държавата, чийто гражданин е осиновителят. Когато осиновителите са с различно гражданство, трябва да се изпълнят условията на правните системи, определени според гражданството на двамата родители, както и правото на държавата, чийто гражданин е осиновеното лице. Когато, съгласно тези правила, ще бъде необходимо да се прилага правото на друга държава, което не допуска осиновяването или го допуска само при крайно ограничени обстоятелства, чешкото право се прилага доколкото обичайното местопребиваване на осиновителя или поне на единия от осиновителите, или на осиновеното лице се намира в Чешката република.

Последиците от осиновяването се уреждат от правото на държавата, чийто граждани са всички страни към момента на осиновяването, или когато случаят не е такъв, от правото на държавата, в която е обичайното местопребиваване на всички страни към момента на осиновяването, или когато случаят не е такъв, от правото на държавата, чийто гражданин е осиновеното лице.

За отношенията между осиновителя и осиновеното лице, или между осиновителите по въпроси, свързани с родителските права и задължения, отглеждането на детето и издръжката, се прилага правото, определено съгласно международните споразумения, изброени в параграф 3.4.1. за произхода.

3.5 Брак, извънбрачни двойки/фактическо съжителство, партньорства, развод, съдебна раздяла, задължения за издръжка

3.5.1 Брак

Този въпрос се урежда от член 48 и член 49 от Закона относно международното частно право.

Брачната дееспособност на дадено лице, както и условията за действителността на брака се уреждат от правото на държавата, чийто гражданин е лицето.

Формата на брака се урежда от приложимото право на мястото, където се сключва бракът.

Брак, който е сключен в посолство на Чешката република в друга държава, се урежда от чешкото право. Чешки гражданин не може да сключи брак в дипломатическа мисия на чужда държава в Чешката република.

Лични отношения между съпрузите се уреждат от правото на държавата, чийто граждани са и двете лица. Когато те са граждани на различни държави, отношенията се уреждат от правото на държавата, в която е обичайното местопребиваване на двамата съпрузи, или когато случаят не е такъв, от чешкото право.

3.5.2 Извънбрачни двойки/фактическо съжителство и партньорства

С член 67 от Закона относно международното частно право се урежда приложимото право за партньорства и подобни отношения и последиците от тях, дееспособността за встъпване в такива отношения, процедурите за създаване на такива отношения, или за тяхното прекратяване, унищожаване и обявяването им за нищожни, както и за уреждане на лични и имуществени въпроси между партньорите.

Всички тези въпроси се уреждат от правото на държавата, в която е или е било създадено партньорството или подобно отношение.

Чешкото право не включва стълкновителни мерки, разглеждащи съжителството на семейни начала.

3.5.3 Развод и съдебна раздяла

С член 50 от Закона относно международното частно право се урежда приложимото право при развод и унищожаване на брак или установяване на нищожността на брак. Чешката република не участва в засилено сътрудничество в областта на приложимото право при случаи на развод и законна раздяла и следователно не е обвързана с Регламент (ЕС) №1259/2010 на Съвета.

Разводът се урежда от правото на държавата, уреждаща личните отношения между съпрузите към момента на започване на процедурата. (Лични отношения между съпрузите се уреждат от правото на държавата, чийто граждани са и двете лица. Когато те са граждани на различни държави, отношенията се уреждат от правото на държавата, в която е обичайното местопребиваване на двамата съпрузи, или когато случаят не е такъв, от чешкото право.) Когато съгласно тази стълкновителна норма е необходимо да се прилага правото на друга държава, което не допуска развод или го допуска само при крайно ограничени обстоятелства, чешкото право се прилага, ако поне единият от съпрузите е гражданин на Чешката република или поне единият от съпрузите е с обичайно местопребиваване в Чешката република.

При унищожаване на брак или при установяване на неговата нищожност брачната дееспособност и формата на сключването на брака се преценяват съгласно правото, приложимо към момента на сключването на брака.

Чешкото право не включва стълкновителна мярка за раздяла.

3.5.4 Задължения за издръжка

Задълженията за издръжка между съпрузи и бивши съпрузи се уреждат от член 15 от Наредбата относно задълженията, свързани с Хагския протокол за приложимото право към задълженията за издръжка (2007 г.).

3.6 Режими на имуществени отношения

От 29 януари 2019 г. стълкновителните норми относно имуществения режим между съпрузи, включени в Закона за международното частно право, бяха заменени с Регламент (ЕС) 2016/1103 на Съвета от 24 юни 2016 г. за изпълнение на засиленото сътрудничество в областта на компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на решения по въпроси, свързани с имуществения режим между съпрузи. Регламентът се прилага за образувани съдебни производства и споразумения, сключени след 29 януари 2019 г.

Този въпрос се урежда от член 49 от Закона относно международното частно право. Имущественият режим между съпрузите се урежда от правото на държавата, в която е обичайното местопребиваване на двамата съпрузи; когато това не е приложимо — от правото на държавата, чийто граждани са двамата съпрузи; а когато и това не е приложимо — от чешкото право.

Договорното уреждане на имуществените отношения между съпрузите се урежда от правото, приложимо към имуществените отношения към момента на постигане на договореностите. Когато случаят не е такъв, съпрузите могат да се споразумеят за договорно уреждане на имуществените си отношения съгласно правото на държавата, чийто гражданин е единият от съпрузите, или на държавата, в която е обичайното местопребиваване на съпрузите, или на правото на държавата, където се намира въпросното недвижимо имущество, или съгласно чешкото право. Когато споразумението е сключено в друга държава, трябва да се изготви нотариално заверено копие на споразумението или подобен на него документ.

3.7 Завещания и наследяване

Приложимото право във връзка с наследяването на лица, починали на 17 август 2015 г. или след тази дата, се урежда от Регламент (ЕС) № 650 /2012.

Този въпрос се урежда от членове 76 и 77 от Закона за международното частно право. Тези разпоредби се прилагат във връзка с наследяването на лица, починали на 16 август 2015 г. или преди тази дата (освен ако приложимото право не се урежда по различен начин от двустранен международен договор).

Съгласно Закона за международното частно право правният режим на наследяването се урежда от правото на държавата на обичайното местопребиваване на наследодателя към момента на смъртта му. Когато наследодателят е гражданин на Чешката република и поне единият от наследниците има обичайно местопребиваване в Чешката република, тогава се прилага чешкото право.

Дееспособността за изготвяне или отмяна на завещание, както и последиците от недостатъците в завещание и техните проявления, се уреждат от правото на държавата, чийто гражданин е завещателят към момента на изготвянето на завещанието, или в която е обичайното местопребиваване на завещателя. Подобно определяне на приложимото право се извършва по отношение на дееспособността за изготвяне или отмяна на други видове завещателни разпореждания в случай на смърт и за да се определи какви други видове завещателни разпореждания са допустими в случай на смърт.

Завещанието е действително по отношение на своята форма, когато формата отговаря на правото на държавата а) чийто гражданин е завещателят към момента на изготвяне на завещанието или към момента на неговата смърт, б) на територията, на която е изготвено завещанието, в) в която е обичайното местопребиваване на завещателя към момента на изготвяне на завещанието или към момента на неговата смърт, г) което следва да се прилага към правния режим на наследяване или което трябва да се е прилагало за такъв режим към момента на изготвяне на завещанието, или д) където се намира въпросното недвижимо имущество. Тези правила се прилагат и към формата за отмяна на завещание. Същите правила се прилагат *mutatis mutandis* към формата на договорите за наследство и на други завещателни разпореждания в случай на смърт, при условие че завещателят е страна по договора за наследство. Те се прилагат и към формата за отмяна на договор за наследство или на други завещателни разпореждания в случай на смърт.

Завещателят може да определи в завещание, че вместо иначе приложимото право, правният режим на наследяване ще се урежда от правото на държавата, в която е обичайното местопребиваване на завещателя към момента на изготвяне на завещанието, включително за завещателно разпореждане относно недвижимо имущество, или той може да определи, че правният режим на наследяването, включително за завещателно разпореждане относно недвижимо имущество, ще се урежда от правото на държавата, чийто гражданин е той към момента на изготвяне на завещанието. Страните по договора за наследство могат да избират правния режим на наследяването от тези правни системи, при условие че завещателят е една от страните по договора за наследство. Това се прилага *mutatis mutandis* и спрямо други завещателни разпореждания в случай на смърт.

Съгласно Наредбата за наследяването, ако по силата на приложимото към наследяването право в съответствие с наредбата няма нито наследник, нито заветник на активите, определен със завещателно разпореждане в случай на смърт, нито физическо лице с права на наследник по уреден от закона ред, прилагането на така определеното право не изключва правото на дадена държава членка или на образуване, определено за тази цел от въпросната държава членка, да придобие, в съответствие с националното ѝ право, наследственото имущество, което се намира на нейна територия, като кредиторите имат право да търсят удовлетворяване на вземанията си от остатъчните активи. В чешкото право този въпрос се урежда от член 1634 от Гражданския кодекс. Съгласно него, когато няма нито наследник по завещание, нито по закон, наследството преминава към държавата и държавата се приема за законен наследник. Държавата е в същото положение спрямо другите страни като наследник, приемащ наследството по опис. Съгласно член 78 от Закона относно международното частно право намиращи се в Чешката република вещи и права на завещателя, преминават към Чешката република, когато няма наследник; решенията по тези въпроси са от компетентността на чешките съдилища. За тези цели държавата или друга териториална единица, или съществуваща институция не се разглежда като наследник, освен ако не е включена в завещанието като наследник.

3.8 Недвижимо имущество

Този въпрос се урежда от членове 69—79 от Закона относно международното частно право.

Общото правило е, че правата върху недвижимо или движимо имущество се уреждат от правото на мястото, където се намира имуществото.

Съгласно това право се определя и дали имуществото е движимо или недвижимо. По отношение на определени вещи и по отношение на определени аспекти на вещните права в Закона обаче се съдържат специални съгласителни норми — вж. по-долу:

Вещните права върху кораби и въздухоплавателни съдове се вписват в публичен регистър; придобиването и прекратяването на тези права се урежда от правото на държавата, където се води този регистър.

Придобиването и прекратяването на вещни права върху движимо имущество се урежда от правото на мястото, където се намира имуществото към момента на настъпване на събитието, което води до възникването или прекратяването на това право.

Придобиването и прекратяването на правото на собственост върху движимо имущество, което се прехвърля въз основа на споразумение, се урежда от правото, което урежда споразумението, представляващо основание за придобиване или прекратяване на правото на собственост. Когато правна процедура, която трябва да бъде основание за придобиване и прекратяване на вещни права върху движимо имущество, се извършва след започване на превоза или по време на превоза на това имущество, придобиването и прекратяването на тези права се урежда от правото на мястото на изпращане на имуществото. Ако обаче придобиването и прекратяването на вещни права върху въпросното имущество се извършва чрез издаване на удостоверение, което трябва да бъде представено за целите на предаване на имуществото и боравенето с него, се прилага правото на мястото, където се намира удостоверението към момента на издаването.

Разпоредбите относно вписвания в публични регистри и подобни списъци, валидни на мястото, където се намира движимото или недвижимото имущество, се прилагат също когато правното основание за придобиване, прекратяване, ограничаване или прехвърляне на вписаното право се преценява съгласно друга правна система.

Придобивната давност се урежда от правото, което е валидно на мястото, където се е намирало имуществото към момента, от който започва да тече придобивната давност. Владелецът обаче може да се позове на правото на държавата, в която тече придобивната давност и в която от момента на пристигане на имуществото във въпросната държава са изпълнени всички условия за действието на придобивната давност съгласно правото на тази държава.

3.9 Несъстоятелност

Този въпрос се урежда от член 111 от Закона относно международното частно право. Стълкновителните разпоредби на Наредбата относно несъстоятелността се прилагат *mutatis mutandis*, освен в уредените от наредбата случаи.

Последна актуализация: 31/03/2021

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не

са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.